

MALOWAĆ (146) *vb impf*

Oba a oraz o jasne (w tym w pierwszym a 3 r. błędne znakowanie).

inf malować (25). ◇ praes 1 sg maluję (6) [w tym: -e (1)]. ◇ 2 sg malujesz (1). ◇ 3 sg maluje (10). ◇ 2 pl malujecie (2). ◇ 3 pl malują (57). ◇ praet 3 sg m malował (6). ◇ 3 pl m pers malowali (24). ◇ imp 2 sg maluj (1). ◇ 3 sg niech maluje (1). ◇ 1 pl malujmy (1). ◇ 2 pl malujcie (1). ◇ con 2 sg m byś malował (1). ◇ 3 sg m by malował (1). ◇ 3 pl m pers by malowali (1). ◇ impers praet malowano (2). ◇ part praes act malując (6).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

Kłaść farbę na jakąś płaszczyznę; scribere Cn (146) :

a. *W celu odtworzenia lub wyobrażenia czyjejs postaci lub kształtu (o malarstwie figuralnym); pingere Mącz, Calag, Calep, Cn; depingere Calep, Cn; appingere Mącz; fingere Modrz; expingere Calep; exprimere Cn (139) : BielŻyw 92; iż Ray ziemki było mieyfce [...] (nie ogrod murowany iako málárze máluią) wielką część ziemie w łobie zámykáiąc BielKron 466; Mącz 300a; Włpomnię też tu y to/ zem nie náznáczł Dworzáninowi/ áby málowác vmiál/ bo mi łie to widzi rzecz máło potrzebna GórnDworz B2v; Calag 343a; ReszPrz 101 [2 r.]; Calep 307b, 393b, 806b.*

malować kogo (45), co [żywotne] (5), co [nieżywotne] (49) [w tym: kogo = czyjs wizerunek, portret (34), człowieka o określonych cechach jako alegorię tych cech (8), postać w funkcji alegorycznej lub symbolicznej (3); co żywotne = zwierzę w funkcji alegorycznej (3), wizerunek zwierzęcia (2); co nieżywotne = alegorię, symbol czegoś (27), „obraz” itp. (11), wizerunek czego, scenę w funkcji alegorycznej (4), określoną scenę (2), „kształt, figurę [= alegorię]” czego (2), „twarz” czyją [= portret] (2), „co” (2)] (97): RejJóz K6; RejKup t7; KromRozm I D3v; ktorzy [Sylanion i Parrazyjus] komplexią álbo twarz álbo też łámego Thezeulá málowáli. GliczKsiąż N8; iáko łtárych wiekow przypadki łwieckie/ ludzyc łobie malowali. RejZwierz 113; BielKron 95v; Mącz 81a; Apelles gánił łtąd Prothogená/ powiedáiąc iż kiedy práwi czo máluię/ nie vmie áni wie/ kiedy przełtác GórnDworz F; RejPos 348v, 351; A bądź iáko on Kryłztofor czo go łthárzy ludzie málowáli RejZwierz 177, 22v, 52; łámi łiebie y żony wálze bárzo rádźi málowác każećie/ á tymi obrázy miálto Chriłtułowych [...] gmáchy łwoie ozdobiaćie? WujJud 47; SkarŻyw 298; KlonŻal D3v; ReszPrz 43; KochWr 40; KochFrag 21; SkarKaz 278a. Cf malować co na co, kogo kim, co w czym, kogo jako kogo, co na kształt kogo, co na czym miejscu, co jakie, co jak; W połączeniu z określeniem scenerii i szczegółów; »obraz malować«.

malować co [żywotne] na co [= wizerunek zwierzęcia w funkcji alegorycznej] (1): (nagł) W pokoju figurá niedbáłości. (–) NA łpokoyną figurę/ koniá vbránego/ Máluią RejZwierz 117v.

malować kogo, co kim [= w jakiej postaci] (2): KrowObr 209v; KTo naprzód począł miłóć dziećięciem málowác KochFr 81.

malować co w czym [= w jakiej postaci] (1): Tákże Duchá ł. máluią w gołębicy/ álbo w ięzykach w ktoryc łie pokázác raczył WujJud 44v.

malować kogo jako (a. by) kogo, co [żywotne] [= w jakiej postaci] (3): NIewiálęc złá by Swinię/ záwždy málowano RejZwierz 118v; WujJud 44v; ták łobie częłto Bogá z głowy łwey/ iáko iednego człowieká máluią CzechEp 255.

malować co [= obraz czyj] *na kształt kogo* [= w jakiej postaci] (1): Ten też Rzymianom zakazał aby Bożego obrazu nie malowali/ ani na kształt człowieka/ ani zwierzęcia/ ani ptaka *BielKron* 101.

malować co [żywotne] *na miejscu czym* [= jako czyją alegorię] (1): Struś z kluczem malują/ na miejscu Papieŝkim *BielSen* 11.

malować co jakie (A) [= alegorię czegoś w postaci osoby o określonym wyglądzie] (3): *RejZwierz* 114v, 115; *ia* tak powiedam/ iż nie darmo tak malują sprawiedliwość/ y niemą/ y ślepa *GórnRozm* F4.

malować kogo, co [= alegorię czego] *jak* [w tym: „tak” (13), „(ni)jako” (9), przysłówek pełnoznaczny (7)] (29): Nie darmo też Kupidą tak flepo malują *RejWiz* 41v, 6; Okkázio/ to yeft/ trefunk/ iako malują *RejZwierz* bbv; Figurę pomsty/ tak malowali. *RejZwierz* 115; Niewiaŝtę łakomą/ tak malują. *RejZwierz* 117, aa2 [2 r.], aa2v, bb, bb2v [2 r.], bb3v (19); w poŝronnych krajach gdzie ŝie trefi káždy narod namalować/ tedy Polaká nágo malują/ á z nożycami/ á poŝtaw ŝukná przed nim *RejZwierc* 57v, 227; *WujJud* 44v; *CzechEp* 187; *GórnRozm* F, F4 [2 r.]; *WujNT* 471.

malować czym (2): Graphium, Pyro żelázne którym y piŝać y malować może. *Mącz* 148c, 289d.

malować na czym (1): Superpingo, Ná nieczym malować. *Mącz* 434b.

malować po czym (2): izali ŝwieczki ŝtawiał? ábo krzyżyki malował po onym domu ŝwoim? *RejPos* 351, 348v.

W połączeniu z określeniem scenerii i szczegółów [w tym: z czym (12), w czym (6), na czym (3), pod czym (3), o czym (cum nm) (2), wpoŝród czego (1); ze zdaniem współrzędnym bezprzyimkowym (10), rozpoczynanym od „a” (10); ze zdaniem podrzędnym rozpoczynanym od „ktory” (1); kogo, co (35)] (37): *RejKup* v2; *RejWiz* 6, 127v; NAdzieię malowali/ pod drzewem Dębowym *RejZwierz* 113v; S Stałym ŝercem pod Pálumą/ malują człowieka/ Słup przy nim Mármorewy/ tak ŝtoi od wieká. *RejZwierz* 114; (nagł) Niedbáłość ćwiczenia. (-) PAnnę s ptáżemi ŝkrzydły/ z Wołowemi rogi/ Malują iá ná Swini/ á by v Lwá nogi. *RejZwierz* 115; POchlebniká malują/ á on Ráká dzyerzy *RejZwierz* 116; (nagł) Wynioŝley myŝli figurá. (-) MAlują á Ikarus/ co wŝytko chciał wiedzyeć/ [...] Nábrał s ptáżych ŝkrzydł pierza/ [...] Potym ie ŝobie do rąk/ miáŝto ŝkrzydł przypráwił. *RejZwierz* 116v; DWá dzbany malowali/ ony ŝpołem płyną *RejZwierz* 117v; DWorzániná malują/ pięknie vbránego *RejZwierz* 117v, 78, 78v, 109, 113, 113v (18); tego też zwáli Láćinnicy Ianum á malowali o dwu twarzach *BielKron* 7; A gdy iá [Minerwę] chciał poniewolić Wulkan/ broniał ŝwoiey czci/ przeto iá s ŝtrzął malują. *BielKron* 23; przeto był z doŝtoieńŝtwa biŝkupiego ŝożon do czáfu/ przeto go Grekowie przez czápki biŝkupiey malowali miedzy biŝkupy. *BielKron* 155v, 20, 20v, 23v, 24, 131v, 273; Delphina Wpoŝród láłów y borów/ wieprzá w poŝród morskich wód maluyeŝ *Mącz* 81b; Tuć iuż trudno ie [ŝwiętych] malować w złotich płaŝczoch ze złotemi ŝceptry *RejAp* 62, 60v; *ModrzBaz* 49; *KochFr* 22; *BielSen* 11; Od Niebá áŝ do źemie złoty ŝnur plećiony/ Ná którym ná kxtał wiádra ludzki záwieŝzony. Wiek/ álbo żywot/ ŝtáŝzy Mędrzy malowali *KoŝakCath* C4v.

W połączeniach szeregowych (2): gdy im [królom] pochlebcze chcieli ŝwym koŝtthem ŝłupy z oŝobami ich kowác/ malować/ ábo wyŝtawiać/ tedy tego nigdy dopuŝzczác nie chcieli *RejZwierc* 52; *SkarŻyw* 507.

W charakterystycznych połączeniach: nago [jakim] malować (2), pokornie, szpetnie, ślepo (2); *Bakcha* malować, *Boga* (3), *Chrystusa*, *cnotę*, *czas* (2), *człowieka*, *drzewo*, *Ducha św.*, *dworski*

stan (2), dworzanina, dzbany, Emezys, figurę pomsty (2), fortunę, Janusa, kompleksyją, konia, krzyżyki (2), Kupida, miłość, nadzieję, niedbałości kształt, niedotatek, niewiastę (3), okazyje, pana, pannę (z dziecięciem) (2), pochlebniaka (3), Polaka, przygodę (2), przypadki świeckie, rycerza, rzecz, rzeczpospolitą, serce stałe (2), słupy, smoka, sprawiedliwość (2), strusia, Syna Bożego, szczęście, święte, Tezeusa, trębacza, (2), Wenerę, wiarę, wiek, wieprza, żony, żywot (2); malować jako człowieka, jako starca, malować dziecięciem, sędzim; malować po ścianach; malować w kościołach.

Zwrot: »obraz malować« [w tym; czyj (6), komu (1) = malować wizerunek czyj] (10): *BielKron* 101, 169; *Mącz* 155b, 278a; *RejAp* 110v; Święty Łukasz Ewangelistą obrázky Panny Máryey/ y świętego Piotra y Páwła málował *WujJud* 46; *ReszList* 161; *WujNT* 471 [2 r.], Aaaaaa2v.

Szeregi: »malować i (albo) rzezać (a. wyrzeżować)« (2): *Mącz* 155b; Máluyćie tę piękną twarz/ y rzeżćie w kámieniu. *KochFrag* 21.

»malować i wyrażać« (1): Iáko bogá málowác y wyrázác możemy. *WujJud* 44v.

W przen (1) :

Zwrot: »malować obraz« (1): PRóżno przéc/ vpiętem fię: winem? czyli rymy? [...] Zda mi fię/ że máluię fwóy obraz włásćiwý. Który miedzy biskupy záfiefzę zacnemí/ Nie wśiámi świátu znáczny/ ále rymy fwemi. *KochFr* 121.

Przen (27) :

a) *Przedstawiać słowami, opisywać* [w tym: kogo, co (20)] (21) : mądrze przodkowie ich ifcie vdzyáláli/ Co tę íprawę ná wieczną pámięć málowáli. *HistLan* A2v; *StrykKron* 462; *CzechEp* 409, 419; [przykładów jako Pan Bóg płaci opilcy] ia niehcę w tych ksiáżkách málowác/ zlecám ten vrząd Kronikarzom *WerGość* 232; *GórnTroas* 20; Dániel go máluię/ iáko go widziál ná ftolicy siedzácęgo/ y opifuie głowę iegó y włófy iegó síwe y ízáty biále. *WujNT* 471.

malować komu (4): Przedfię dáley Apoštoł póftępuie/ znáczniey nám máluiąc tę beftią/ to íeft to miálto Rzymfkie *RejAp* 107v, 185v; *CzechEp* 401; *KlonŻal* D4v.

malować czym (6): A cóż tu rzecze mędrék álbo on wymyślác co go máluię dziwnemi przezwiłki/ zowác go niedośkonálym Bogiem *RejZwierc* 11v; *SkarŻyw* 308; Achileśá zbroynego/ niech wierzém máluię *SapEpit* A3. Cf »farbami malować«, »figurami malować«.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: iż (2), zaimek względny (1)] (3): O końcyele Rzymfkim/ izali nye píłlá/ mowýá/ y máluyá póspolićyę/ iż to yeft Bábilon *KromRozm I* G4; Ten móft dziwnym ípofobem máluią iáki był. *BielKron* 285v; *CzechEp* 187.

W połączeniach szeregowych (2): *KromRozm I* G4; A wy záf ráduiećie fię píłzećie/ powiádaćie/ każećie/ máluięćie/ gdy fię od ludzi niepobożnych w Rzymie álbo miedzy Kátholiki iákie zgorfzenie ítánie *ReszHoz* 140.

W charakterystycznych połączeniach: *krotko malować, ozdobnie, prawie* (2), *znaczniej; malować Achilesa, bestyją, dowcip, most, nabożeństwo, ojca, sprawę; malować [jakimi] przezwiski; na wieczną pamięć malować; w książkach malować.*

Zwroty: »prawie (jako) farbami malować« (2): Y dáley támże tę ślepotę Pogáńfką opifuiać/ práwie żywymy fábámi wfzytko teráznieyíze Papięskie nabożeńftwo máluię *CzechEp* 87, 380.

»pod figurą [czego], pod podobieństwem, figurami malować« (1 : 1 : 1): kthore [przybytki pańskie] nam tu pod figurą tak pięknego miáftá iákochmy łyźzeli práwie máluie *RejAp* 185v; *CzechRozm* 30; *CzechEp* 350.

b) *Wyobrażać sobie* [w tym: malować sobie (5), w swym umyśle malować (1); kogo (3), co (3)] (6) : *RejZwierc* 22v; y dowodził roznych czáfów/ [...] że on był Chriřtuřem onym [...]: á k temu iź był nie tylko człowiekiem/ iáko go oni łobie máłowáli/ ále teź przyrodzonym [...] Synem Bogá Oycá *WujNT* 299.

malować z kogo [= na podobieństwo kogo] (1): A wydanie/ vkrzyżowanie/ śmierć/ y od śmierci powłtanie człowiekowi tylko prawdziwemu należy/ á nie ániołowi duchowi/ z ktorego wy łobie fyná Bożego máluiećie/ y nie włafnie áni przyřtoynie Bogiem łłowem názywaćie *CzechRozm* 55.

malować kim (1): że tego tak nie rozumiem áni trzymam/ iáko oboi Troyczacy/ áni iáko przedwiecznicy: ktorzy go łobie Bogiem y człowiekiem máluia. *CzechRozm* 22v.

Zwrot: »malować obrazy [czego]« (1): iź ácz teź myřlá/ vmyřł ludzki máluie łobie obrázy rzeczy zmyřlonych/ wřákże my nie vřyczámy onym obrázom zmyřlony^m eřřencyey *CzechEp* 256.

Szereg: »zmyřláć i malować« (1): Toć ia tak to odfłápienie rozumiem/ á nie tak iáko ie łobie X.K. zmyřlá y máluie. *CzechEp* 357.

b. *W celu nakreřlenia znaku, liter* [co] (4) : *SkarŻyw* 462; Bowiém czwartę literę ná ten křztałt máluia. Dwie linie ma równé: trzecia trochę mnieyřza *KochPhaen* 9; ktore [*Thau*] przedtym tak niemal/ iáko krzyź v nas/ v Zydog łtárodawnych málowano *LatHar* 580.

malować na czym (1): Máluymy ná drzwiách/ y łtawmy ná czołách nářnych [...] ożywiáiące známie krzyźá S. *SkarŻyw* 120.

c. *W celach kosmetycznych* (1) :

Zwrot: »malować twarz« (1): Purpurisso, Tákowá fárbá álbo barwká máluye twarz/ przipráwiam. *Mqcz* 332c.

Synonimy: c. *farbować, krasić.*

Formacje współrdzenne: *malować, malować się, namalować, omalować, pomalować, przymalować, umalować, umalować się, wymalować, wymalować się, zmalować; przymalewywać.*

Cf **MALOWANIE, MALOWANY, MALUJĄCY**